

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Füvészkert-utca 1079.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszeri hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden küldemény intézendő: Főiskola, háznagy hivatal.</p>
--	--	--

Tartalom. Gyűlés előtt. Dr. Bacsoni Lajos. — Magántanulók a középiskolában. Dr. Major Károly. — Közügyeink. Egyházmegyei közgyűlések. I. Felső-szabolcsi egyházmegye. Erdélyi Imre. — II. Szatmári egyházmegye. F. Varga Lajos. — III. Nagy-bányai egyházmegye. Nagy Elek. — Nekrológ. Morvay Károly. Farkas Imrétől. — Különfélék. — Szerk. posta. — Hirdetés.

Gyűlés előtt.

A napokban megtartandó egyházkerületi közgyűlésünk leendő hivatalos döntő határozatot hozni a debreczeni főiskolára nézve javaslatba hozott igazgató tanács kérdésében, ha ugyan az e célra kinevezett egyházkerületi küldöttség, a mint reméljük, e tárgyban készítenő véleményes javaslatát már ez alkalommal be fogja terjeszteni.

Debreczeni főiskolánkra nézve nagyobb fontosságú, annak egész életét, jövő fejlődését mélyebben érintő kérdés, mint a szóbanforgó, alig kerülhetne egyházkerületünk döntése alá. Épen azért, úgy vélem, hogy még e szerény sorokkal is a közügynek tesztek némi szolgálatot, a midőn az egyházkerületi közgyűlés tisztelt tagjainak jóakarátu figyelmét e fontos ügyre szándékozom irányozni; a mit annyival szükségesebbnek tartok, mert az előkészítés stadiumában oly ellentétek merültek fel, a melyek a kérdésre nézve az eligazodást nehezíthetik, az objectiv nézetalkotást, a mire pedig oly nagy szükségünk van, zavaró befolyásuk által akadályozhatják. Lássuk tehát röviden, hogy is vagyunk ma e kérdéssel?

Mindenki tudja, érzi, a kit t. i. a dolog érdekel, vagy legalább is tudhatná, hogy a debreczeni főiskola kormányzása a szervezet hiányai, fogyatékosságai miatt minden jóakarátu törekvés daczára sem képes kielégíteni teljes mértékben azon igényeket, a melyek úgy általában a mai fejlettebb tanügyi viszonyok, mint különösen e főiskola kiemelkedő állása, magasabb culturalis és felekezeti mis-

siója szempontjából méltán támaszthatók. Az egyházkerület, mint kormányzó és felügyelő főhatóság, az atyai szeretet és féltékenység éber gondoskodásával öleli körül és istápolja e főiskolát s ennek összes érdekeit; de testületi természeténél fogva kezei sok tekintetben megvannak kötve, figyelmét a részletekre közvetlenül ki nem terjesztheti, a melyeknek ismerete pedig a helyes kormányzás feltétele. Egészen természetes tehát, ha az egyházkerület megfelelő szervekre, organumokra szorul, hogy azok segítségével kormányzási és felügyeleti functióit kellőleg végze.

E functiók közül azok, a melyek egyéni, személyes tevékenységet igényelnek, sikerrel intézhetők el az egyházkerület elnöksége, különösen a helyben lévő püspöki hivatal által. Ilyenek a főiskola mindennapi életében a szabályok által meghatározott keretek között felmerülő és oda utalt, vagy esetleg a szabályok keretén túl méltányosságot igénylő aprólékos ügyek, avagy utólagos jóváhagyás reményében tett s a sürgető szükség által indokolt intézkedések.

Vannak azonban az administratió körébe tartozó napi kérdéseken kívül nagyobb fontosságú, a főiskola fejlesztését, tan- és gazdasági rendszer módosítását, tökéletesítését célzó teendők is, a melyek egyenesen az egyházkerület elhatározását igénylik. Minthogy pedig az egyházkerületi közgyűlés csak hosszabb időközökben s aránylag rövid időre jöhet össze: nagyon természetes, hogy az ily kérdésekben alaposan és üdvösen csak úgy intézkedhetik, ha csak mindenoldalú megvitatás és összefoglaló véleményezés által előkészítve tételnek le az egyházkerület asztalára.

A szükség érzete már jó ideje létesítette e célra előkészítő és véleményező organum gyanánt az egyházkerületi tanügyi bizottságot. E tiszteletreméltó testület azonban részint hatáskörének korlátozott és bizonytalan volta, részint szervezetének hiányai miatt minden igyekezet da-

czára sem felelhet meg a szükségszerű kívánalmaknak. A gazdasági ügyekre nézve nincs véleménye, mert a gazdasági tanácsos, mint vagyonkezelő testülettel, nincs semmi szerves összeköttetésben. A tanügyi reformok, új intézmények létesítése, a meglévők fejlesztése körül forgó kérdésekben is, a mennyiben azok a főiskola vagyoni viszonyait érintik, szintén csak nagy tartózkodással s rendszerint elkesve nyilatkozhatik, minthogy a gazdasági tanácsnak kerülő úton kifejezett s egyoldalú finánczialis tekintetek által sugalt véleményéhez feltétlenül alkalmazkodni kénytelen.

Ily körülmények közt nincs egy összekötő kapocs, nincs egy olyan organum, a mely a főiskola gazdasági helyzetének teljes ismeretével mondhatna véleményt a tanárkar által sürgetett reformokról, létesítendő tanügyi intézményekről; a mely a vagyoni viszonyokat a tanügyi követelményekkel összhangba hozni s ez alapon az egyházkerületnek határozott véleményt mondani, javaslatokat tenni képes lehetne.

Egyházkerületünk élénken érzi már évek óta a fennálló rendszerből folyó e hiányokat. Legutóbb 1886-ban és 1889-ben tett azok megszüntetése végett kezdeményező lépéseket, javaslat készítésével bízván meg a főiskolai tanárkart a köznev. és közoktatási szervezetben is meghatározott igazgató-tanács szervezése tárgyában. Sőt 1889. évi 159. számú végzésével egyházkerületünk egyenesen oly igazgató-tanács felállítására nézve kívánt a főiskolai tanárkartól javaslatot, a melynek hatáskörébe a főiskola szorosán tanügyi kérdésein kívül bizonyos tekintetben az anyagi ügyek is bevonatnának.

A főiskolai tanárkar ez útasítás nyomán részletesen kidolgozott szervezeti javaslatát elkészítette. Ebben, a mint tudva van, az egyházkerületi tanügyi bizottságot kizárólag a debreczeni főiskola számára szervezendő igazgató-tanácsosá javasolja általakíttatni, a mely kiszélesített s tüzetesen körvonalozott hatáskörrel tanügyi téren a főisk. tanárkar, a gazdasági viszonyokra nézve pedig a főisk. gazdasági tanács támogatása mellett minden felmerülhető iskolai ügyben kellőleg tájékozott, gyorsabban eljáró előkészítő és véleményező testülete legyen az egyházkerületnek, a mely egyúttal a főiskola minden viszonyait éber figyelemmel kísérheti. Hogy e javaslat minden érdek és igény teljes kímélésével, a történeti jogok tiszteletben tartása s minden testület és organum viszonyának szabatos meghatározása s következetes összeillesztése mellett teszi a kívánt reformot könnyű szerrel keresztülvihetővé, arról bárki meggyőződhetik, ha a javaslatot s annak indokolását beható figyelemre méltatja.

Történik azonban, hogy a tanárkarnak egy tagja, ugyanaz, a kinek nevéhez az 1884—6-iki hasonló kísérlet sikertelenségének dicsősége is fűződik, a tanárkari javaslattal szemben „Különvélemény“-nyel áll elő. Hogy mi okból tette ezt, nehéz volna megmondani, mert az magából a Különvéleményből, annak itt-ott észrevehető indokolási kísérleteiből, legalább előttünk, nem domborodik ki a megérthetőség mértékéig. És

valószínűleg, talán épen ennek érzetében, a Különvélemény kizárólagos tulajdonosa nem tartotta elegendőnek magát a vélemény szerkesztését, hanem minthogy véletlenül ugyanő akkor az akadémia igazgatója is vala, e véletlen körülményt arra használta fel, hogy Különvéleményét akadémiai igazgatói minőségében írja alá és szerepeltesse, a nélkül, hogy erre nézve akár az akadémiai, akár más tanárkartól megbízást vagy felhatalmazást nyerhetett volna, s kiválólag bizalmi állásával, mint az akadémiai s egyúttal az összes tanárkarok képviselője, összeférhetőnek tekintette azt, hogy minden lehető eszközt felhasználjon a tanárkari javaslat megbuktatására. Nem célozom felidézni azon keserű érzéseket, a melyeket ez eljárás a tanárkar kebelében ébresztett. Elmúlt dolgok! Kívánatos csak az, hogy többé ne ismétlődjenek.

A Különvéleményvel nem szándékom érdemileg foglalkozni. Fölment e kötelesség alól az a körülmény, hogy állításai alaptalanok; képzelt, de nem létező czélatok ellen harcol; az igazság helyett az igazgató fegyvereit alkalmazza; most az akad. tanárkar, majd a gazdasági tanács, aztán a debreczeni egyház, majd ismét az egyházkerület jogvédő lovagja gyanánt villogtatja szabályját az általános veszély közepette. Okoskodásának menete figyelemmel nem kísérhető, érvelésének ereje a nem-akarásban culminál s álláspontja lényegileg mégis azonosnak látszik a tanárkar megtámadott javaslatával, mert a tanügyi bizottságot ő is reformálni akarja, az anyagi ügyekben csak közvetlenül nem akarja beavatkozni, de a gazd. tanács nézetét ő is meghallgattatja általa, — épen mint a tanárkari javaslat, csak hogy mindezt tökéletlenebbül.

Ily előzmények után kevésbé van okunk csudálkozni azon, hogy a tanárkari javaslat a maga egészében sem a fő-tiszt. gazdasági tanács, sem a debreczeni egyház, mint véleményezésre felhívott testületek, támogatását meg nem nyerhette.

A főiskolai gazdasági tanács erre vonatkozó ismeretes végzésében kimondja: „hogy a főiskolai igazgató-tanács szervezése ellen nincs kifogása“, — a mi kétségkívül megnyugtatónkra szolgál. „Munkakörére vonatkozólag azonban — így folytatja — azon véleményének ad kifejezést, miszerint a főiskolai tanárkar javaslatának mellőzésével a Balogh Ferencz akad. igazgató „Különvélemény“-ében ide vonatkozólag kifejtett és gazd. tanácsunk által helyeselt indokok alapján, az igazgató-tanács akként szerveztessék, hogy az főiskolánk anyagi ügyeinek mellőzésével, kizárólag a szellemi, szorosán tanügyi ügyekkel foglalkozzék“.

E határozat második része az, a mi a Különvéleménynek némi súlyt látszik kölcsönözni, minthogy annak indoklására támaszkodik. Ugy látszik, hogy épen e miatt némi félreértés vegyült a kérdés felfogásába, mert a Különvélemény úgy tünteti fel a tanárkari javaslatot, mintha az a főiskola anyagi ügyeinek kezelését ki akarná venni a gazd. tanács hatásköréből, a mi pedig nem engedhető meg, mert a gazd. tanács régóta nagy buzgalommal és sikerrel gondozza azokat. Ámde a tanárkari javaslatban szó sincs arról, hogy az anyagi, helyesebben gazdasági ügyek kezelése a gazd. tanácstól elvonassék. — A gazd. tanács hatásköre e javaslat szerint teljesen érintetlenül marad, azt csorbítani nem is volna kívánatos. A szervezendő igazgató-tanács már természeténél fogva sem lehet hivatva gazdálkodási, kezelési, végrehajtási functiókra. A gazdasági ügyek közvetlen kezelése azon keretek között, a melyeket részint útasítások, egyházk. végzések, részint a költségvetés meg-

állapítanak, kétségkívül a gazdasági tanács feladatát képezi. De valamint minden megbízás alapján kezelt háztartásnak, úgy a főiskoláénak is, van egy másik oldala, a kezelést, végrehajtást kiegészítő egy másik háztartási tevékenység, t. i. a legfőbb vezetés, a felügyelet és ellenőrzés. Ez a feladat már nem a gazd. tanácsot, hanem az egyházkerületet illeti. S minthogy az egyházkerületnek e tekintetben is előkészítő, kiegészítő organumra van szüksége: mi sem lehet e célra alkalmasabb, mint az az igazgató-tanács, a mely a főiskola tanügyi viszonyaira nézve is a felügyelet, ellenőrzés és véleményezés feladatát tölti be. Tanügyi téren a tanárkar, gazdasági téren a gazdasági tanács támogatásával alkot véleményt, készít elő reformokat s gyakorolja a felügyeletet. A mily egységes az egyházkerület kezében a főiskola kormányzása és felügyelete, oly egységben kell annak összefolynia azon organum ügykörében is, a mely e tekintetben az egyházkerület előkészítő és közvetítő közege. Ezt kívánja az administratio érdeke, az intézmények természeté és minden józan logika. Így van a szervezkedés keresztülvive mindenütt, a hol hasonló viszonyok vannak.

Ezért hozta javaslatba a tanárkar, hogy a főiskolai számadások és költségvetés az igazgató-tanács által vizsgálattassanak felül s terjesztessenek az egyházkerület elébe; s hogy az igazgató-tanács gazdasági vonatkozású ügyekben a gazdasági tanácstól közvetlenül felvilágosítást, véleményt kérhessen.

Így állván a dolog, valóban nem értjük, miért ellenezni azt, hogy a gazd. tanács által készített számadások a mostani futólagos és általánosságban mozgó vizsgálat helyett, alaposan, részletesen tárgyalattassanak s vizsgáltassanak felül a költségvetéssel együtt, ott, a hol ezek ismerete a legjobban hasznosítható?!

Maga az egyházkerület is kifejezést adott a mai rendszerrel való elégedetlenségének, a midőn egyenes útasítást adott a gazdasági ügyek felügyeleti kérdésének megoldására; és a midőn még 1886-ban indítványt fogadott el egy főiskolai számvevőszék felállítására.

Ugy látszik azonban, hogy a gazd. tanács kebelében ma is az a sajátos felfogás érvényesül, a melyet a számvevőszék felállítására kérdésében adott véleménye fejez ki s a mely szó szerint a következőleg hangzik: „E tárgyra vonatkozólag gazdasági tanácsunk azon véleményben van, hogy a gazdasági tanács jelen szervezete mellett, midőn annak az egyházkerület részéről küldött 4 tagja közül egy egyházm. gondnok, egy Debreczen városi tiszti főügyész, egy városi tanácsnok és egy törvényszéki bíró, továbbá a debreczeni egyház által küldött 4 tag közül 3 egyházk. tanácsbíró, egy pedig törvényszéki bíró, végre a tanárkar részéről küldött 4 tag pedig főisk. rend. tanár: semmi szükség egy új testületre (t. i. számvevőszékre), melynek szervezését gazdasági tanácsunk kivihetőnek nem is találja“.

Hogy a gazdasági tanács oly kiváló tagokból van összeállítva s hogy köztudomás szerint oly ritka buzgalommal működik, az nagy szerencse, de nem argumentum. Itt nem számélményekről, hanem elvről, rendszerről van szó. Arról t. i., hogy az egyházkerületet megillető fővezetés, felügyelet és ellenőrzés a gazdaság vitelével szemben is a leghatályosabban és a fejlődés biztosítékai mellett gyakoroltathassék. Hiszen ily felfogás mellett a tanárkar is mondhatná talán, hogy mi ismerjük teendőinket a tanügy terén, sőt szakemberek is vagyunk abban, a mivel foglalkozunk, nincs tehát semmi szükségünk tanügyi bizottságra vagy igazgató-tanácsra; felettünk áll az egy-

házkerület, majd meghallgat minket s tesz velünk, a mit tud. De a tanárkar nem ezt mondta, hanem azt, hogy szükségünk van egy oly testületre, a mely az egyházkerület megbízásából a mi dolgainkba alaposan beletekintsen, jó igyekezetünket támogatassa, bajainkat orvosolni igyekezzék, s az egyházkerület útján jól tájékozott véleményével főiskolánk előmenetelét minden irányban munkálja.

Azt óhajtjuk, hogy a főiskola gazdasági viszonyai minél szélesebb körben s minél több fokozaton érezzék a nyilvános discussió termékenyítő befolyását; hogy azok ismerete ne csak egyesek titka, hanem közös sajátja legyen minden érdekelt és hivatott körnek. Senkitől sem lehet követelni, hogy eszméi legyenek. De önkényt támadnak azok a nyilvánosság mezején a gondolatok surlódásából villanyszikrák gyanánt és bevilágítják előttünk a kibontakozás és fejlődés reménytelenül keresett útjait.

Életrevaló eszmékre pedig tagadhatlanul szükségünk van a főiskola gazdasági ügyei körül is. Gazdasági tanácsunk fáradságot nem kímélő buzgósággal, áldozatkészséggel működik már 48, újabb szervezetében 16 év óta, s kétségkívül sokat tett a gazdasági ügyek rendezése és fejlesztése körül. De még mindig felette sok égető kérdése van főiskolánk háztartásának. A főiskolai számadások még csak 1887. július haváig vannak rendben; a főiskolai pénztári és számviteli rendszer a lehető legbonyolultabb és nehezkesebb, a melynek súlyát csak egy oly értékes ifjú munkaerő hordozhatja valamikép, mint a minő a főiskola pénztárnoka. Elodázhatlan tanügyi szükségletek nem találnak kielégítésre, a fejlődés megakad s nincs a közel jövőben semmi biztató. Összedugott kézzel néztük végig, miként merítik ki Debreczen város nagy erőforrásait az újabb áldozatok, és mi nem tudtunk kieszközölni garasos rendszerünk mellett 50—120 frtnyi failletményt újabb tanszékeink számára; holott kellő előrelátással és érdeklődéssel százezreket lehetett volna biztosítani addig, a míg könnyen adatott. De már közelg a pótdó korszaka, s azzal aligha el nem marad örökre az, a mi kivihető lett volna: a debreczeni kollegiumnak Debreczen városa által való második megalapíttatása...

Bizony, valami igazgató-tanács-félet már régen fel kellett volna állítani...

De hiszen a debreczeni nemes egyháznak, mint u. n. fenntartó testületnek, szintén kifogásai vannak a tanárkari javaslat ellen. Szükségét látja ugyan a reformnak; de követeli magának az immediata inspectiót, feledve azt, hogy ilyet már 14 év előtt készült saját javaslatában sem kívánt; a mit pedig akkor kívánt, az $\frac{1}{3}$ résznyi képviselést, az a javaslatba hozott igazgató-tanácsnál még kedvezőbb alakban van részére biztosítva. Az immediata inspectiót az egyház ma sem gyakorolja. De gyakorolná képviselői által az igazgató-tanácsban.

Sajnálom, hogy tér szűke miatt e kérdéssel ezúttal tüzetesebben nem foglalkozhatom. Legyen szabad csak annyit megjegyeznem, hogy a debreczeni főiskola, hála Istennek, már sokkal nagyobbra nőtt, sokkal általánosabb érdekek és magasabb nézpontok szerint kormányozandó, semhogy egy helyi jellegű s egészen másnemű érdekek szerint alakuló egyházközségi presbyterium közvetlen directiója alá volna helyezhető.

Ajánlom a tanárkari javaslatot az érdeklődők, főként a döntésre bivatott egyházkerületi közgyűlés t. tagjainak jóakarátu figyelmébe. Félrendszabályok célhoz nem vezetnek. Ha

ügyünk most elbukik, majd feltámasztja a kényszerűség, — de időt veszítünk.

Dr. Bacsoni Lajos.

Magántanulók a középiskolában.

II.

Nézzük, minő helyzet áll elő nem egy magánvizsgálati esetben? A tanár mélyen meg van győződve arról, hogy a vizsgázó teljes mértékben kiérdemelte az elbuktatást. El is bukhatná, de némely melléktekintet, utógondolat és feltevés stb. megakasztják a szabad cselekvésben. Sok iskola az által vergődött szomorú népszerűsége, hogy igen sok a magántanulója. Van olyan hazai középiskolánk, melynél a magántanulók száma 30—40-re megy. Tekintélyes és nem természetes tünemény ez, ha a háttért egy kissé megvilágítani nem ártalljuk. A magánvizsgálatokkal elég nagy fizettség jár, hogy az a tanártestületben nem egészen megvetendő osztalékot képezzen. Ez az accidentia pedig még most is a „modus vivendi“ egy forrását teszi azon intézeteknél, melyek tanári kara nincsen eléggé méltányosan és megfelelő arányban díjazva ahhoz, hogy fizetésén kívül az ily természetű jövedelmektől magát emancipálhassa. Ez okon, ha épen nem indokoltan, de hát érthetően, sokszor visszavonul a bukattástól, nehogy szigorával és lelkiismerete teljes érvényre emelésével netán hozzájáruljon jövőre a magántanuló-existenciák s ezzel együtt az accidentiák apasztásához. Hogy aztán a lelkiismeret ilyes, könnyed megalkuvása a fennálló viszonyokkal milyen káros és veszedelmes visszahatásokkal jár, azt el nem takarható tények és következmények demonstrálják. A szellemi proletariatus esetről-esetre gyarapszik, az intézet pedig a közvélemény előtt veszti hitelét, hírnevét, s nincs ennél nagyobb veszedelem, mert bizonyos idő múlva azt nem fogja megreparálni semmi buzgóság, semmi jóakarát.

Hozzájárul az említettem szomorú állapotokhoz a szülők-től, meg az illető magántanulóktól rendszeresen üzött kijátszás. Azzal igyekszik némely szülő gyermekét a bukástól megmenteni, hogy más intézethez igéri átvinni fiát, vagy hogy egyáltalában nincs szándéka tovább a tanpályán tartani. Egyik argumentumnak sincs jogosultsága. Egy intézetnek sem áll érdekében oly anyagot bocsátani át kebeléből egy más intézethez, melyről eleve meg lehet győződve, hogy nem fogja az új intézetnél emelni hírnevét egy cseppet sem; sőt, ha már a vizsgálaton „keresztülhajtotta“, inkább azt a szükséges rosszat kell választania, hogy magánál tartsa. Így legalább fenmarad a reménység, hogy szennyését egy időre még nem viszik ki a világ piaczára, hanem megmarad kebelében. A mi pedig a másik érvelést illeti, ép oly nevetséges, mint tarthatatlan. Minek kellett hát eddig is próbára tenni az illető tanárkar türelmét, s kizsákmányolni a sokszor úgy is túl jóakaratot, ha egy következő osztály végeztével, mondjuk a 4. 5. osztályban, a nagyreményű esemete pályája, mint tanulóé véget ér! Hisz csak nem az lehetett a végeztél, nem, épen annak alapján, mert minden tudományos és szakpálya teljes végzettséget követel?!

Fenmarad még egy eshetőség, melylyel a tanár magán és a bukattásra méltatott tanulón kényszerhelyzetében segíteni vél. Feltételesen átbocsátja a tanulót, supponálva, hogy mint nyilvános tanulót ez intézetben alkalma lesz majd elbuktatni, tovább hajtásának útját vágni, s így legalább a maga lelkiis-

meretén esett csorbát, meg az intézet renomméját megreparálni. A sokszor valóban botrányos állapotok között még ez expediensben van valami elfogadható, ha épen nem ez a jogos és korrekt megoldása a dolognak. Alsóbb osztályú magántanulónál még megengedhető az ilyes engedékenység, mikor a megtorlás kellő időben s jókor eszközölhető. Aztán, nem is alaptalan a felfogás, hogy egyik-másik tanulónál a vizsgálaton tanúsított készületlenség nem az ész és tehetség hiányában, hanem az okszerűen tanulni tudás, a helyes vezetés hiányában keresendő. Az ilyenek még mindig segíthet a nyilvános iskolázás, s megadhatja az alapot a további sikeres haladáshoz. Ha bevált mint nyilvános tanuló, a tanár igazolva látja a magánvizsgálaton táplált felfogását, s ez egyszersmind feloldja minden lelkiismereti nyugtalanságtól; ha elbukott, az intézet érdekében nagy szerencse, mert megóvta azt a közvéleménynek úgy is igen figyelmes s nagyon is érzékeny, s kérlehetlenségében lesújtó ítéletétől.

Nagyobb a baj s kényesebb a felelősség a magosabb osztályú magántanulókkal szemben, kik maholnap érettségire aspirálnak. Azt tapasztaljuk pedig, hogy az e fajtájúak tömegesen jelentkeznek a középiskolákban; s a helyzet annyival nyugtalanítóbb, mert ha az alsóbb osztályokban a magántanulóságot némileg indokolják is bizonyos körülmények, pl. a gyermek gyenge fejlődése, valamely szervi fogyatkozása, hibája vagy hát más viszonyok, a felsőbb osztályokban már e tekintetéről kevésbé lehet szó, de meg az ifjúnak jól felfogott érdeke látszik egyenesen megkövetelni, hogy a nyilvános iskolába lépjen az a tanuló, ki érettségire reflektál, s ki épen a nyilvános oktatásnak a tárgyak mindenikére egyenlő arányban kiható természeténél fogva nyeri meg a szükséges, általános ismeretek körében azt az egyensúlyt, melyet a magántanulás hátrányai, a gyakran jelentkező egyoldalúság megzavartak.

Dr. Major Károly.

Közügyeink.

Egyházmegyei közgyűlések.

I. A felső-szabolcsi ev. ref. egyházmegye őszi közgyűlése.

A felső-szabolcsi ev. reform. egyházmegye f. hó 7-én tartotta meg őszi közgyűlését Lukács Ödön esperes és Gencsy Albert gondnok urak elnöklete alatt Kis-Várdán. Különösen lelkészek nagy számmal jelentek meg s ez a körülmény erős bizonyíték volt azok mellett, kik a gyűlést nem mindig a vármegye székhelyén Nyiregyházán, hanem az egyházmegye másik részén lakók érdeklődésére való tekintetből, Kis-Várdán is óhajták tartatni. Az óhajtásnak elég tétetett. Kívánatos, hogy az az érdeklődés, melyet ez alkalommal tapasztaltunk, megmaradjon a jövőben is, mert tagadhatatlan, hogy gyűléstartásra Nyiregyháza sokkal czélszerűbb helyiséggel rendelkezik. De hát ez mellékes dolog; fő az, hogy anyaszentegyházunk ügyeinek munkásai mindenütt buzgósággal működjenek tiszteikben.

Előző napon a gyűlés fontosabb tárgyainak bővebb megismerése s a tanácskozás megkönnyebbítése végett értekezlet volt; eredménye azon örvendetes esemény, hogy a tárgysorozat 39 pontja délután fél két órára egészen letárgyaltatott. Hát ez mind igen szép; annyit azonban bátorkodunk mégis némely

lelkészársaink figyelmébe ajánlani, hogy a tanácskozás folyamán ne hivatkozzanak minduntalan az értekezletre, mert ebből könnyen az értekezlet határozatképességét okoskodhatná ki valaki.

Az esperes buzgó imádsága után felolvastatott az elnöki leg végzett ügyekről szóló jelentés, melyet az egyházmegye is helyben hagyott. Ebből megtudtuk, hogy az orsz. közalap által adott tökesegélyek kiutalványoztattak; Hatvani Pál a gyulai egyházban lelkész-tanítóvá választatott stb.

A közérdekűbb dolgok közül a következőket emeljük ki. Nagy-Halászbán a lelkészi hivatalnak 12 holdnyi erdeje állami kezelés alá vétetett; minthogy az egyházra az ezzel járó költségek viselése nagyon terhes: a nagy-halászi egyház előljárósága a vármegyei közigazgatási bizottságtól az erdőnek az állami kezelés alól való kihagyását kérelmezte; kérelmével azonban elutasított. Az ügy most az egyházmegye elé kerülvén, — a közgyűlés kimondja, hogy a közigazgatási bizottság végzése ellen orvoslát a földművelési minisztériumnál kerestessék.

Halász, Ibrány, Gáva új tanítói állomásokat szerveztek. Dícséretre méltó példája a buzgóságnak, különösen ma, midőn a legtöbb egyház anyagi ügyei folytonos zavarban vannak.

Az orsz. közalaphoz segélyért 14 egyház folyamodott; kérnek 7056 frt 60 krt, ajánlatnak 2900 frtra. A lelkészek közül folyamodott 19; kérnek 4650 forintot, ajánlatnak 2200 forintot.

A f. évi államsegélyből egyházmegyénknek 2077 frt jutott; ebből 1207 frt a lelkészi gyámpénztáré, 870 frt pedig egyházak, lelkészek és tanítók között osztott meg egyenlő részben. És lőn az osztozkodásnak eredménye, hogy a lelkészek fejenként 25 frttal, a tanítók pedig 12—15 frttal segélyeztettek, a minék hallattára, — úgy gondolom, — hogy sokan visszakívánták a hajdani boldog diákéletet, a mikor egy-egy legáció 40—60 kemény forintokat hozott s nem kellett megosztani síró gyerekekkel. Itt a mi egyházmegyénkben sokan szeretnénk már tudni, hogy az államtól egyházkerületünk részére nyert morzsálék mikor lesz már végre-valahára a kitűzött célra, t. i. szűkölködő egyházak, csekély fizetésű lelkészek és tanítók javadalmazásának emelésére fordítva!? De egész összegében ám! . . . Óh nemes főiskolánk építési pénztára! mikor fogsz már csak annyi fölösleggel is rendelkezni, mint Wekerle budgetje? . . .

De menjünk tovább! Lelkészjelölő bizottsági rendes tagokká választattak: Elek Dániel, Gencsy Albert és Görömbei Péter; póttagok lettek: Szabó Ferencz, Szikszay József és Jármly Miklós. Váradi Pál azon indítványához, hogy az egyházmegye pénzei ingatlanokba fektetessenek: az egyházmegye elvben hozzájárul s egy bizottságot küld ki; Keresztesi Sándor indítványa azonban a tanügyi szervezet átalakítását s a tanügyi bizottság tagjainak a presbyteriumok által való választását illetőleg, mint az egyházkerületi szabályzatba ütköző indítvány, mellőztetik. A mi az előbbi indítványt illeti, — t. i. hogy az egyházmegye pénzei ingatlanok vásárlására fordíttassanak, — bár szívesen elismerjük, hogy megtakarított filléreink így jobban volnának biztosítva: mégis bátorkodunk megjegyezni, hogy az nem volna pénztárainkra nézve előnyös, a mennyiben most adómentességet élvező pénzeink, ingatlanok vásárlása esetén illetékegyenértékkel, adóval stb. annyira meglennének terhelve, hogy az özvegyek és árvák évi járulékát nem fölemelni, de lejjebb szállítani lennénk kénytelenek.

Az egyházmegye szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó terjedelmes esperesi jelentésből megemlíthetjük, hogy a múlt évben az összes adakozások értéke: 8896 frt 13 kr. Építkezésekre, beruházásokra fordított: 27,578 frt 82 kr. Lelkek száma: 68,414. Anyaegyház van: 85, leányegyház: 8, főkegyház: 26. Rendes lelkész van: 72, segédlelkész: 7, lelkész-tanító: 11, segédlelkész-tanító: 8.

A lelkészi özvegy-árva gyámpénztár jelenlegi állása: 64,763 frt 26³/₁₀ kr. Közigazgatási pénztár állása: 11,344 frt 79 kr. Tűzbiztosítási alap: 1423 frt 39 kr. Tanítói gyámpénztár állása: 14,126 frt 02 kr. Az egyházmegye kezelése alatt levő egyéb pénzek, a melyek egyes egyházakat illetnek, majdnem ötvenezer forintra rúgnak. Tekintettel a lelkészi gyámpénztár kedvező állására: az özvegyek évi járuléka ez alkalommal 120 frtra emeltetett föl.

Andrássy Kálmán az aljegyzőségről lemondván, az aljegyzői hivatalra elrendeltetett a szavazás.

Gyűlés után a fehér asztalnál jöttünk össze ismét, hol a lelkes toasztok mellett különösen két lélekemelő mozzanatot kell fölemlítenünk, mint méltó befejezést a mai gyűlésnek. Csutor István elaggott tanító u. i. nyugdíjaztatását kérvén, mivel azt nyugdíjhátrálékai miatt a minisztériumtól meg nem nyerhette, hogy a nyugdíjmegnyerése tartozása kifizetésével lehetővé tétessék számára: egy tárgy kisorsolása útján 20 fritot gyűjtöttek részére; majd a nyerő visszadván a tárgyat, ennek eladásából ismét 7 frt 50 kr jött be. A másik pedig az a szép jelenet volt, midőn Gonda Balázs berczeli lelkész az egyházmegye által évenként megtartatni szokott reformáció-ünnepélyre az egész egyházmegyét meghívta a berczeli ev. ref. egyház kebelébe. Az ünnepély rendezésével Lukács Ödön esperes és Gonda Balázs urak lettek megbízva. Vajha mindenütt, hol protestáns szívek dobognak, megünnepelnék a reformáció születésének emléknapját, megmutatandók ez által is más véleményen levő honfitársainknak, hogy „van bennünk élni hit, jog és erő!”

Erdélyi Imre,
evang. reform. lelkész.

II. A szatmári ev. ref. egyházmegye őszi közgyűlése.

Tartatott Sz.-Németiben okt. hó 7. és 8. napjain. Egyházmegyei gondnok nagys. Isaák Dezső úr helyét — ki akadályozva volt a megjelenésben — előbb Csepelyi Miklós, majd Szilágyi Kálmán vil. tanácsbíró urak tölték be.

Esperes úr megnyitó imádsága után jelenti, hogy a tavaszi közgyűlés lefolyása óta minemű felsőbbbségi iratok érkeztek hozzá; továbbá hogy vezetése alatt tekintélyes számú küldöttség képviselte egyházmegyénket az augusztus 8-iki Kölcsey emlék-ünnepélyen, — nemkülönben ő Felsege debreczeni magas látogatása alkalmával az egyházkerület, debreczeni egyház s főiskola küldöttségéhez csatlakozva, egyházmegyénk kebeléből is többen voltak hódoló üdvözlésre; mint szinte a feledhetlen emlékü Károli Gáspárunk emléksobrának leleplezésén Gönczön, 18-admagával vett részt.

Továbbá jelenti, hogy a fokozatosan 8 osztályúvá kiegészítendő szatmár-németi gymnasiumba három új tanár választott, úgymint: Bakcsi Gergely a classica-philologia tanszékére, Dr. Hanz Jenő magyar és latin nyelv, Márkus Imre a mennyiségtan és természetrajz tanítására.

Első fontos tárgy volt az egyházkerületi tavaszi gyűlés 173. sz. határozata értelmében a központi leánynevelő intézetre vonatkozó kérdésekre adandó feleletek fölötti tanácskozás. Idevonatkozólag abban a szerencsés helyzetben volt közgyűlésünk, hogy már kész szövegű, minden tekintetben kimerítő, nagy gondal készült elaboratum fölött válthatott eszmecserét. Tudvalevőleg a szatmár-németi testvér-egyházak már a hatvanas évek óta megfeszített erővel tartanak fenn protestáns leánynevelő intézetet, melyet újabb és újabb erőfeszítéssel azon színvonalra emelének, a milyenné a központi leánynevelő intézet még csak lenni akar. Kissé kellemetlenül érinté azért az itteni köröket az a figyelmetlenség, melyet az egyházkerületi intéző férfiak a szatmár-németi felső leányiskola iránt tanúsítanak akkor, midőn a központi, felállítandó intézet javára egyházkerületi közvagyonot óhajtanak lekötöni. Nem csuda hát, hogy míg egyfelől aggodalom keletkezett az iránt: nem fog-e vajjon a központi felső leányiskola a szatmár-németi hasonlónál magasabb szintű intézet existenciájára nézve káros hatással lenni? . . . másfelől kifejezésre jutott ama nézet is, hogy ha a központi intézet megalapítására egyházkerületi közvagyon fordítatik, e közvagyonból, jog- és méltányosság szerint — megfelelő arányban — részeltetendő a szatmár-németi felső leányiskola is.

Az elaboratum tüzetes átnézésére különben egy bizottság lett kiküldve, mely a délutáni órákban azt némileg módosítá, s e módosítással terjesztetik föl az egyházkerületre.

A vasárnapügyi bizottság megalakított a következőleg: elnöke az esperes; tagok: Szarka Boldizsár, Bartha Zsigmond, Csepelyi Miklós, Biky Károly, Lányi Lajos és F. Varga Lajos.

Olvastatott s el is fogadtatott az óvoda-bizottság véleményes jelentése, mely szerint az óvoda-ügy országos törvényhozásunk asztalára kerülvén, ennek intézkedése már bevérandó.

Segédlelkészi s tanítói állomásokon időközben következő változások történtek: Lányi Lajos f.-gyarmathi segédlelkész helyére — ki innen végleg eltávozott — Sárkány Dániel porcsalmi segédlelkész-tanító választatott meg; Porcsalmára aztán Szele János debreczeni tanítókép. növendék lett segédtanítóul alkalmazva; Józsa Antal atyai tanító Gyügyére ment; helyére Baka Antal jelentkezett; angyalosi tanítónak Keresztesi Sándor választatott el; Penyigére pedig Papp József sz.-ujlaki tanító; ez utóbbi hely betöltetlen maradt.

Sipos Károly milotai lelkész, végzett papnövendék fiát Józsefet bekebelezettni s önmaga mellé segédlelkészül alkalmaztatni kéri. Teljesítettett.

A simai és tatárfalvai egyházba-díjlevél-megállapításra s pénzügy-rendezésre küldöttség neveztetett.

Fábján Antal fülesdi lakos és társai provent-kivetés miatti panaszukkal egész a királyig fölmenének „térden csúszva“; de persze elutasítottak, sőt ráadásul itthon az esperes úr által keményen megdorgáltattak — felső helyen való alkalmatlankodásukért.

Tóth Kálmán császlói lakos ki akarja magát vonni az egyházi adózás alól; s mi alapon? . . . Hát mert történetesen papfiú. Rettentő sok jóakaratot szívott magába a szent ekklesia iránt — ároni család sarja lévén. Persze tudára adatik, hogy nem számítatik a lévitáknak rendi szerént; sőt noha „királyi papság, szent nép vagyunk“, mindazonáltal valljuk és tartjuk szent Pállal, hogy „az, a ki pedig tanítatik, közölje mindenét azzal, a ki őt tanítja“.

Tyukodi lelkész Gönczi Sándor barátunknak számnélküli panaszai vannak az atyafiak roppant nagykézségű adózási kedve iránt. Bizony-bizony együtt szégyenkedénk nevezett barátunkkal, mikor imé ily panaszokkal kényszerítettünk nyilvános forum elé lépni. S hány efféle panasz tartatik visszafojtvánálunk lelkészeknél! Hordjuk sokszor éveken át, míg egyszer egyikünk-nél-másikunknál így kifakad az ajkon a telistelt szív s ömlik patakoként — — mi haszna, hiába! Hanem azért Kálmánchelyi János úr szerint: „ne sovárogyunk húsos fazekak után“*). „Legyünk büszkék rongyainkra“ . . . Ah, minő pompás ellentétül kínálkozik itt nekem „a rongyaira büszkélkedő“ Kálmánchelyi János úr és a „húsos fazekak után sóvárgó“ kálvinista pap! De nem akarom őket markansabbul színeznit . . . mert amaz még büszkébb találna lenni — „rongyaira, — emezt pedig még jobban megszegényíteném — magammal együtt — „húsos fazekak után való sóvárgásában“.

. . . Risum teneatis!

Valószínűleg emilyen húsos fazekak után sóvárgó individuumok a mi tanító atyánkfiai is, kik azt kérik vala egyházmegyénktől, hogy az államsegély egy hányadát adja át az ögyámintézetöknek. Egy öttagú bizottság fogja e tekintetben az eszmetisztázást megpróbálni; sikerül-e, nem-e? . . . Majd meglátjuk.

Osváth Pál zsarolyáni lelkész atyánkfianak is túlböven fizetnek, azért panaszodik. Én teremtom! Hát nem szebb volna-e „rongyaival büszkélkedni“?! Hadd mutathatnánk rá újjal: ni, a koldus! Hiszen így maradna meg számára „mindenesetre az utókor hálája, a jók elismerése“ . . .

A jánki filialis egyházból — alleopathikus gyógyszerem daczára — erős vádakat szóró levélben jelenének meg egyházmegyénk színe előtt az atyafiak és az ő segédlelkész-tanítójok. Rosszul kötött göböt nehéz jól kioldani. Ama bizonyos kard kell ide, az majd csak lebonyolítja a csomót . . . Nem vágok a vizsgáló bizottság elé.

Ezek felett folyt a tanácskozás első nap délelőttjén s délutánján. Másik nap apróbb kérvények fölött döntött a kevés számra lepadt tanácsférfiak serege s a gyűlés széteszlott.

De lám, majd elfeledém, hogy lelkészi gyámintézetünk is gyűlésezett ez alkalommal; még pedig mindjárt az első nap reggelén. Fő-fő tárgya volt az az indítvány, hogy: ennekutána minden egyes részvényes tag egy-egy o. é. forinttal járuljon minden egyes részvényes társ bekövetkező halála esetén a gyászoló temetkező felek temetési költségeinek fedezéséhez. Az indítvány — mely még a tavasszal megtétt — vita után elfogadtatott.

Immár annál kevésbé óhajtuk kartársaink sírba hanyatlását; én legalább szívemből óhajtom, hogy vajha hosszú időn át ne kellene forintunkkal sietnünk egyik vagy másik papcsaládunk könyveinek szárítgatására, búbánata enyhítgetésére.

F. Varga Lajos.

III. Nagy-bányai egyházmegyei közgyűlés.¹⁾

Némi habozás után vettem fel tollamat oly czélból, hogy e becses Lap hasábján értesítsem a közönséget szept. 23-ikán Sárközön tartott egyházmegyei őszi közgyűlésünkről.

*) Lásd e lap október 4-iki számát. F. V. L.

¹⁾ E közgyűlésről mult heti számunkban már hoztunk tudósítást. Hogy ezt is kiadjuk, oka az, mert többek határozott óhaj-

A t közönség előtt, — fájdalom — ismeretes egyházmegyei állapotunk s egy előzetes egyetemes lelkészi értekezleten történtek benyomása alatt, lehangoltan, bádgyadtan, nem tudván, hogy ki az elvbarát vagy ellenség, egymástól mintegy félve gyülekeztünk s fogtunk kezét a nevezett nap reggelén a sárközi lelkészi lak falai között.

A templomba menvén, nagytt. Bencsik István esperes úr, Istenhez szárnyaló buzgó imádsága után kifejezé, hogy midőn előttünk áll, úgy érzi magát, mint messze földről indult vándor, ki bős hullámok, meredek sziklák közt jut az édes otthonba. Mióta szerencsénk volt találkozni, azóta szomorú sors jutott osztályrészüül. Megtámadtatott, meghurczoltatott még politikai lapban is, s hogy az ilynemű keserű pohár még keserűbb legyen: megfosztatott kedves nejétől, élete védangyalától is. Ennyi szenvedés után, mond — itt állok s úgy érzem, mintha némi enyhületet nyerne bánatom, fájdalmam.

Nem hagyhatom azonban említés nélkül, hogy miután egy tiszt. lelkésztárs Ferenczi Gyula, a Debreczeni Prot. Lapban ellenem többes számban: „mi“ beszélt, akarom tudni, kik azok a „mi“, mert méltóztassanak meggyőződve lenni, hogy az egyházmegyei egyetem ellenzése dacára nem akarok s nem fogok az egyházmegye nyakán maradni. Ennek kijelentése után, — mivel társelnököm, mélt. Ujfalusy Sándor úr, azt hiszem, mindnyájunk fájdalmára, betegsége miatt még most sem lehet jelen közöttünk: midőn az elnöki szék betöltésére a legidősebb világi tanácsbíró, t. Császi Bálint urat felhívom: a bizalmi kérdést e gyűlés asztalára teszem s magamat ajánlom!

Ime t. olvasó! egyházmegyénk a közelmúltban feltűnt különös dolgai alapján, így kezdődött őszi közgyűlésünk oly jellegű s oly jellemű lenni, minő a vallását, egyházát szerető szívet káröröm helyett, a részvét bánatának, fájdalmának nyomása alatt, bús szégyenérzettel tölti be. Én legalább, ha a megindított hajsza jogos s igazságos volna; ha az ellenzék reménye valósúlna; ha gyűlésünk idevonatkozó dolgai, viselkedése házi tűzhelyünk körül, egyházmegyei életünkben oly boldogító korszakot virasztana is reánk, melyre nemesen büszkék lehetnénk, s áldásai vonzólag hatnának rajtunk kívül, tőlünk távol is: én, mondom, még ekkor is, az ildomos módot meg nem választó, az egyének családi sőtét gyászára, mély fájdalmára nem figyelő kíméletlensége miatt, míg élek mindig szégyennel emlékszem ez őszi gyűlésünkre.

Egyházi elnök nélkül maradván, gyűlésünk tovább folyása abban nyilvánult, hogy olvastatott, miszerint Ferenczy Gyula és társai együtt 12-en, talán 3 lelkész, a többi világiak, egy indítványt adtak be azon czélből, hogy az egyházmegyei gyűlés szavazzon nagytt. Bencsik István esperes úrnak bizalmatlanságot. Erre azonnal tiszta lett, hogy az összeesküvés szervezve s rendezve van. Mindazáltal talán sikerült volna napirendre terehni működésünket, de mert a nagytt. úr előzőleg maga vetette fel a kérdést, kénytelenek voltunk beleboacsátkozni a tárgyalásba.

A vezérszerepet vivők néma csendjét a Hajdú testvérek

tására meg akarjuk ismertetni az olvasó közönséggel az ezen egyházmegye nyugalmát olyannyira fölzaró azon ügyet, melyet Ferenczy Gyula krassói lelkész úr provokált. Ő a „Közpapok Lapja“ utolsó számában nyilatkozott Bencsik esperes úr ellen, és pedig igen kíméletlenül. Szükség, hogy „audiatur et altera pars“. E tudósításnak csak ezen ügyre vonatkozó részét közöljük. Szerk.

törték meg, szót emelvén esperes úr mellett, s különösen Zsigmond visszapillantván a múltba, hangsúlyozta, miszerint rosszalunk kell, hogy az anyakönyvi ügy politikai s főleg katolikus jellegű lapban is szellőztetett, rosszalunk kell, hogy abból egy, az esperes úr iránti jóindulattal dicsekvő egyházi Lapunk, — jogos és törvényes információ hiányában is, holott már arra számíthatván, azt be kellett volna várni, — azon az elszomorító ujdonságon mintegy kapva, átvette¹⁾; rosszalunk kell a Ferenczi Gyula magatartását, viselkedését, u. n. férfias nyíltságát.

Ezek után maga F. Gy. emelkedett fel s kezdvén mondani, hogy a nagytt. Bencsik István esperességének nincs morális alapja, képessége, tekintélye, hosszantartó beszédben okolt, érvelt az ő módja és modora szerint úgy, hogy hallására, most elesudálkozott az ifjúi önteltség vakmerősége felett, majd megborzadt annak száguldozásaitól, majd elérzékenyedt, rombolásait látva, a nemes érzés: érintetlenül csak a neki szilajodott esküdt ellenséget hagyhatta.

Nem idézek szavaiból, mert átalom az által is szólani egyházmegyénket. A t. olvasó a felemlített pontokból már sejtethi, hogy milyen lehetett a színezés s maga az egész kép. A vádbeszéd tartalma gyanánt azonban felemlítem, hogy F. Gy. szerint a szellemi és anyagi nyomorban, a rendetlenségben nincs egyházmegyénkhez fogható, és annak csakis B. I. esperes az oka, mert semmit sem tett az egyházak és iskolák újjászülésére: a kínáló alkalmak felhasználása, szükséges tevékenység czélirányos igénybevétele helyett csak aludt.

Alantírott szólottam néhány szót védelmül, jelezvén, hogy volt idő, midőn F. Gy. úr meg volt elégedve a B. I. egyházkormányzatával s ha bizalmatlanságot szavazni okom volna, tenném azt az egész tisztikarnak, mert a kárhoztatás minden követ egy ember fejére zúdítani igazságosan nem lehetne. És most pótlékul ide írom, hogy nyilatkozhattam é másként például csak az ismeretes N. K. féle ügyet tekintve is, mikor közelebb egy éve történt, hogy a tanácsbírói kar tekintélyesebb tagjai, egyetemes értekezleten, „számos argumentumok birtokában“ mindennek elmondták N. K.-t, csak jellemes embernek nem. És elnökieleg indítványoztatott, hogy jegyzőkönyvben rosszaljuk eljárását, mivel az esperest úton-útfélen herczehurczálta. Én azt mondtam: fájdalmas, hogy lelkésztársunkról ily sötétítő nyilatkozatot kell hallanunk, de törvényszékünk jogát nem gyakorolhatjuk, argumentumokkal nem rendelkezünk, ama lelkésztárs magaviselete előttünk csak állítólagos, állításra ítéletet építeni nem lehet. Végezze a törvényszék kötelességét gyorsabban, erélyesebben és sikeresebben, ha egyszer annyi argumentumokkal rendelkezik, és az illető elveszi büntetését a nélkül, hogy mi, lelkésztársai törnénk felette pálcát bíraskodásunkkal. De meg kell nézni a jegyzőkönyvet, görbül-é azokban csak egy hajszála is B. I. esperesnek?! Ha tehát már a koczka úgy fordult, hogy egy év mulva esperesünk találtatott bünösnek, a törvényszék láttani csalódásban működött évek óta s végleges ítéletre informálni az egyházkerületet nem tudta: vajjon az F. Gy. vádjai nem nehezedenek e tanácsbírói karra is?! Hiszen az esperes primus inter pares a tanácsbírói testületben, a zöld asztalnál is! Hát az anyakönyvi hibákra vonatkozólag kérdezhetnénk-é mást, mint azt, hogy mióta B. I. esperes úr Vámfaluból eljött,

¹⁾ E rosszaláshoz nekünk nagyon lehetne szavunk, de hát miért szólánánk?! Szerk.

egy egyházlátogató tanácsbírónak s talán esperesi helyettesnek sem volt alkalma bepillantani a vámfalusi anyakönyvbe, avagy csak felületes, a rokon- és ellenszenv, a jó- és rossz-hiszeműség szerinti a visitatio, pénzszedő, társalgó összejövetel és semmi más?! Hiszen láttam, olvastam én Vámfaluról oly visitationalis jegyzőkönyvet tanácsbíró által írva, hogy ha F. Gy.-nak igaza van, akkor a merő valótlanítást író tanácsbírói kéz, midőn körünkben a miénk volt, hej, hej! beh méltatlanul nyult ki a zöld asztalra!!

E kitérés után visszafordulok oda, hol a titkos szavazás elrendeltetett és 37 szavazó közül 17 nemet, 20 igent, vagyis bizalmat szavazott. Nem nagy szám a többség, de nem kell feledni, hogy az ellenzék szervezkedett s a gyűlés őszi volt.

Most kérdem: örülünk-e vagy búsulunk, hogy lelkészi karunknak F. Gy.-t adta a végzet szemeink megvilágosítására?! Én azt felelem, hogy bármily nagy tehetség legyen is ő, mi csak búsulunk. Mert ha mi oktalanok voltunk évekkal előbb oly egyénre ruházni bizalmunkat, ha szerencsétlenek voltunk, évek óta, oly egyénnel kormányoztatni magunkat, ki sem morális, sem képességi, sem tekintélyi alapon nem áll, és azt sem magunk nem láttuk, sem az egyházkerület nem vette észre; ha a festett egyént, annyi évek óta feje gyanánt tűrte és tisztelte tanácsbírói testületünk, úgy búsulunk kell azon szerencse miatt, mely szerint láthatárunk sötétsége ily szégyenítőleg világosított meg; búsulunk kell, hogy F. Gy. által lélekben az ideális világnak oly magaslatára ragadtattunk, hova valóságban, test szerint a szegénység, közöny, vallástalanság, rosszakarat, s ki tudná előszámlálni, miféle fogyatkozások békői által benyűgözött egyházmegyei állapotunk, még a F. Gy. 30, vagy több éves esperessége alatt sem emelkedhetnék. Búsulunk kell, hogy esperesünket hurezolják meg a világ piacának még illetéktelen helyein is, és egyházmegyei értekezletek, gyűlések szemei előtt nem hagynak rajta semmit a hivatali és emberi méltóságból, és pedig teszik ezt távollétében! És a nagyérdemű tanácsbírói testület csak nézi, csak hallgatja, azért-é, mert jól esik neki fejének meghurezoltatása, vagy mert érzi, hogy autonomikus rendszerünkben ő is méltó a leczkére; az ő lelke és Isten tudja. A „közpapok“ közül is alig hangzik védő hang! E felett csudálkozásunkat és megbotránkozásunkat kell kifejeznünk. Búsulunk kell, hogy egyházmegyei gyűlésünk, a morális, képességi és tekintélyi kellékek talentumaival kérkedők vezényletével is, nem csak átlépte jogkörét, hanem működött is a tiloson belől, s ha a szavazás fordított eredményű leend: szépségesen mint vádló és bíró lekasabolja önféjét, elcsapja esperesét! Mit mond ehhez az egyházi törvények „egyházmegyei bíróság“ szakaszának 245. §-a és mit az „egyházkerületi bíróság“ meghatározásának 249-ik §-a?! E kérdéssemre a feleletet meghalljuk a B. I. úr által megkeresett egyházkerületi bíróság ajkairól, mert lehetetlenségnek vélem, hogy az egyházmegyei gyűlés vádló, tárgyaló s ítélő jelenetétől távoli s így utólagosan a Budapesti Hírlapból is értesült esperes morális, képességi és tekintélyi erőt ne érezze keblében keresetet indítani alantás vádlója és bírósága ellen. A felelet, kétségtelen, tanulságos lesz jövőre, a gyűlési és egyéni jogok gyakorlati szabadságát, a jellem s képesség minősítését illetőleg, a tekintély érdekéből is. És erre igen nagy szükségünk van; mert egyházmegyénk szellemi és erkölcsi existenciája a legfenegetőbben meg van ingatva. Egy fiatal, a gyakorlati életet, annak nehézségeit, akadályait talán hírből se ismerő lélek buzgalma fitymál, kicsinyel, értéktelennek bírál minden alko-

tást; virágot, gyümölcsöt sehol nem észlelvén, öntelten vindikálja az archimedesi pont feltalálásának elismerését. Ez oly körülmény, a min változtatni kell!

Az eddigiekből talán nem következett, de ne is következtesse senki se, hogy én egyházmegyei állapotunkat kifogástalannak ismerem, vallom és nem szeretném, ha jobban állanánk. Vallom s hirdetem, hogy bizony hiányos nálunk a közigazgatás, sok gyarlóságot észleltet az igazságszolgáltatás, rokon- és ellenszenv, kegyvadászat, érdekhajhászat, hejh, sokat tesz az isteni szolgálat rovására. De azért meggyőződés szerint mégis csak nem vagyunk a morál, képesség és tekintély vágányából kikökenve, ha nem robogunk, legalább zaka-
tolunk abban. S a ki fel-feljajdul ez ellen, annak hangja legyen bár férfias, erős, de a lelkészi műveltség illemének határát ne törje át! Egyébaránt, talán vannak egyházmegyék, melyekben még több van a rosszból, mint a miénkben?! Ez nem jogosít fel a jobbra törekvésről való lemondásra, csak vigasztal. B. I. úr, hiszem, maga sem tartja, hogy tökéletes az esperesi tulajdonokban, mert érzi, hogy ő is ember, de meggondolatlan könnyelműség nélkül, még sem lehet mondani, hogy morál, képesség és tekintély hiányában szenved. Az ő főhibája az, hogy feledni szokta, miszerint minden embernek tetszen akarni bolondság. E miatt aztán megesik, hogy annak árt, kinek nem akart volna, és annak használ, ki arra érdemetlen vala. Így esett, mint szememre is vetették, hogy az én életem történetére is süttetett egyházmegyeileg oly bélyeg, mely tiszta lelkiismeretem érzetében, óh mily sok keserű percet okozott szívemnek, s poharam édességébe még ma is csepegtet emlékével az ürömből. De elmúlt, az illetők, hiszem, magok is belátták, hogy komoly meggondolás nélkül, rossz információ vezette őket félre. Azért ma már engeszteltebb vagyok, mintsem megszegném ez intést: magatokért boszút ne álljatok.

Azonban, hagyjuk immár ez odiosus dolgokat és lássuk, hogy a küldöttségileg behívott esperes jelenlétében mik történtek, miként működött gyűlésünk?

Kis-Palád.

Nagy Elek,
ev. reform. lelkész.

A fentebbiekben vázolt ügygyel kapcsolatban áll a következő jkvi kivonat, melynek kiadására az aláíró lelkész urak kértek föl bennünket.

Kivonat a nagy-paládi lelkészi kör 1890. október 15-én Magosligeten t. Pásztor István elnöklete alatt tartott értekezlete jegyzőkönyvéből.

3-ik szám. Értekezletünk és több jelenvolt lelkésztársak legfontosabb napi tárgynak ismervén az egyházmegyénkben megindított mozgalom vezérének, Ferenczi Gyulának, mind a nagy. esperes, mind több lelkésztársai ellen elkövetett actióját, melyben egyházmegyénk nyugalma lett felzavarva és tekintélye aláásva: indítatva érzi magát, hogy a nevezett tisztárs magaviselete ellen, nemcsak jegyzőkönyvben, de nyilvánosság terén is a Főtiszteletű püspöki Hivatal előtt keressen elégtételelt. Ugyanazért, mivel Ferenczi Gyula krassói lelkész:

a) a Sárköz-Ujlakon f. év szept. 23-án tartott őszi közgyűlésünk alkalmával, nagy. Benesik István esperes Urat — a ki iránt 25 éves közügyet szolgáló ténykedéséért ma is teljes bizalommal viseltetünk — távollétében, a hírlapokból is ismer-

retes legsértőbb kifejezésekkel illette; majd a gyűlés elmúltával nyilvános helyen 16 lelkész és 1 világi úr társaságában e nyilatkozatot tette: „szégyellem, hogy ily körben kényszerült vagyok lenni, a hol az esperes van, kivel tisztességes ember nem érintkezhetik“;

b) közelebb pedig a Közpapok Lapja 41-ik számában az ő sajtóságának megfelelő okok következményeül ismét mondta, hogy: „nagy. Bencsik István úr nem számba vehető ember többé, nem is lehet tisztességes ember“, — igen, mondjuk, mivel Ferenczi Gyula lelkész, egyházmegyei és lelkészkarri önértékünket ily durva bántalommal illette: értekezletünk tiszteletteljesen keresi meg Főtiszt. Révész Bálint Püspök Urat a Debreczeni Protestán Lapban is, melyszerint kéri ő Méltóságát, miszerint méltóztassék, a nyilatkozataiban és magatartásával önmaga által jellemzett lelkészt fegyelmi vizsgálat alá vonni s egyházmegyénk nyugalmanak, békéjének biztosítása végett ártalmatlanná tenni; mert habár mindnyájan nem voltunk is Sárközön, habár mindnyájunknak nem mondta is szemtől-szembe az idézett sértő szavakat: mindazáltal annak mélyen lealázó, élesen vágó hatását, ott jelenlévő lelkésztársaink és a hírlapok közvetítésével összesen érezzük, azért, mint a szeretet apostolai is kénytelenítettünk e határozó lépést tenni. Midőn e tiszteletteljes kérő sorainkat a nyilvánosság terén is terjesztjük Főtiszt. Püspök Ur elé: egyszersmind egyházmegyénk hason fájdalomú lelkészeit is felhívjuk, hogy kövessék értekezletünket. — Tisztelettel kérjük a Közpapok Lapja szerkesztőségét e közlemény átvételére.

Kelt mint fent.

Molnár Lajos, Dobos József, Kürthy Károly, Barkász Albert, Lugossy Dániel, Sarkady Mihály, Pásztor István, Bodor Pál, Szentgyörgyi Zsigmond, Hajdú Albert, Hajdú Zsigmond, Varga Zsigmond, Joó Kálmán,

n.-bányai egyházm. ev. ref. lelkészek.

Nekrológ.

Morvay Károly 1850—1890.

A ki életében híven gondozta az Ur kicsinyeit; a ki tanítói terhes pályáján lankadatlan buzgalommal szolgált Istennek és hazának: megérdemli, hogy halála után emléke fennmaradjon.

Morvay Károly mezőtúri ref. tanító, a népnevelésnek hivatott munkása volt. 19 éves tanítói pályáján az előjárók szeretete, tanítványai ragaszkodása és a szülők őszinte tisztelete kísérte végig. Csak ne oly igen rövid lett volna az a pálya! — Hiszen a férfikor teljében volt férfiú életére nemesak a pontos hivatalnokot vesztett egyháznak, hanem a szerető férjétől megvált özvegynek és a gondos apától megfosztott három árvának is oly nagy szüksége lett volna még! Hiába! A halál angyala könyörtelen.

A boldogult Kun-Szent-Miklóson született az 1850-ik évben. Elemi iskolái bevégezése után az ottani hat osztályú ref. gymnasiumba adták gondos szülei, melynek évfolyamait jeles sikerrel végezte. Innen a nagykőrösi ref. tanítóképzőbe lépett s annak cursusát elvégezvén, a váci ref. egyházba ment tanítónak 1870-ben; onnan azonban már a következő évben szülővárosába hivatott az V. és VI. osztályok vezetésére. Közme-

elégedésre működött itt az 1874-ik év végéig, midőn a jobban díjazott laczházai egyházban, szintén az V. és VI. osztályok vezetése bízott reá. Laczházán nemcsak mint hivatásának magaslatán álló tanító, hanem mint szelid természetű szerény ember is közszerepetet vívott ki magának. Itt alapított családot is; feleségül vevén egyik ottani kartársa — Király József rektor — leányát, Herminát. Házassága példányszerű volt s ennek örömeiben 15 évig volt része. Ez idő alatt 8 gyermekük született, kik közül három maradt életben: Matild, Hermina és Margit. A kis árvák abban a korban vannak még, midőn az édes apa halálával rájuk mért retentő csapás súlyát megfogni is alig képesek... De velök van az örök Vigasztaló, ki a jó emberek által szeret. A megboldogult 1883-ig működött Laczházán s ekkor választotta meg a mezőtúri ref. egyház az V. és VI. leány osztályok vezetésére. Itt is szeretete benne mindenki a szerény embert és a képzett, hivatott tanítót.

Morvay Károly azon kívül, hogy hivatalával járó teendőit pedáns pontossággal teljesítette mindig: az irodalom terén is jó nevet szerzett magának. Irt tanügyi és szépirodalmi dolgozatokat, pár tankönyvet, s megírta a Franklin-társulat kiadványában megjelent „Virágkertészet“ című könyvét. Sok gondot fordított önképzésére is, s már 1873-ban tornatanítói, később pedig felső népiskolai tanítóságra nyert oklevelet. Az utóbbi időben nagy buzgalommal dolgozott azon, hogy ref. népiskoláink számára egy minden tekintetben megfelelő Olvasókönyvet állíthasson össze. Az irgalmat nem ismerő halál azonban kivette kezéből a tollat, s a hivatott, jeles tanító, a gondos családfő és a mindenkitől becsült ember szeptember 26-án, alig nyolcz napi kínos szenvedés után meghalt.

Temetésén, mely általános részvét mellett szept. 28-án ment végbe, nt. Lukács Dániel ref. lelkész úr mondott szép méltató beszédet; a sírnál pedig e sorok írója adott kifejezést a fájdalomnak, mely a családot, az egyházat s általában Mezőtúr társadalmát érte a megboldogult halálával.

*

Isten veled kedves barátunk! Nyugodjál csendesben. Síri álmodat ne bántsa kedveseid szívtépő zokogása. Aludjál. S ha majd sírhalmadra hullanak az őszi levelek: meríts biztatást beszédjükből... Hiszen te virágismerő voltál s tudod, hogy azt susogják: Lesz még tavasz! Lesz feltámadás!

Farkas Imre,
ev. reform. tanító.

Különfélék.

Egyházkerületi vizsgáló küldöttség. Emlékezhetnek olvasóink, hogy tavaszi egyhker. közgyűlésünk gr. Degenfeld József, Tóth Sámuel és Dr. Farkas Antal urak személyében egy küldöttséget nevezett ki a m.-szigeti főiskola szellemi és anyagi ügyeinek megvizsgálására. E küldöttség f. hó 14-én utazott el M.-Szigetre.

Harmincz esztendő múlva. Vannak többen, kik mindjárt gúnyosan mosolyognak, mihelyt jubileumról van szó. Hát ha túlságba viszsűk, van is ebben valami komikum. De másfelől bizonyos körülmények közt magasztossá is válhatik. Nem habozunk kimondani, hogy ily magasztos ünnepélyt rendeztek most okt. 12-én azok, kik az 1853/4. isk. évtől 1860. júliusig a debreczeni ref. főiskolában együtt végezték tanulmányaikat. Harmincz, harmincznégy év multával összegyűltek olyanok,

*

kik az idő óta egyszer sem látták együtt egymást. Mint viruló ifjak búcsúztak el egymástól s mint meglelt férfiak ölelkeztek össze most. Megható volt már maga a találkozási hely a nagytemplomban reggeli 9 órakor. Egymásra nézve kérdezték, hát ez kiesoda? Segítségül hívták az emlékező tehetséget; egyiket-másikat fölismerték, de némelyik annyira megváltozott, hogy csak akkor ismerhették föl, ha nevét megmondta. A nagytemplomban Könyves Tóth Kálmán, a tanulótársak egyike tartott egyh. beszédet És. XLVI. 6. alapján. Nem volt ebben semmi vonatkozás az ünnepélyre, de azért az általános igazságok minden egyénhez szólottak. Istenisztelet végeztével nagy. Tóth Sámuel vezetése alatt a 16 tagból álló baráti kör fötiszt. Révész Bálint püspök úrnál tisztelgett, ki is Tóth S. üdvözlő beszédére költői hasonlatokban gazdag beszéddel válaszolt. Mindegyikkel kezdet szorított, egy-egy régibb ösmérését megszólítva. Onnan dr. Török József tanárhoz ment a kis csapat, majd nagy. Némethy Lajos lelkész úrhoz, ki, fájdalom, betegágyban feküdvé fogadta a tisztelőket, innen Thót Ferencz, Buzás Pál, Osterlamm Ernő tanárokhoz, majd végül Tóth József tanárhoz látogatott el. Mindegyikhez, mint egykori tanárunkhoz Tóth S. úr intézett egy pár szívből jövő szót s mindannyian meghatóttan válaszoltak, kiemelvén, hogy erre a grádusra édesen emlékeznek vissza s legszebb jutalmuk egyike a tőlük eredő elismerés eme nyilvánulása. E tisztelgés befejezése után az egész társaság a Nagyerdőre ment, hol a fürdőház nagy termében gyülekezünk össze. Az ebéden részt vettek volt tanáraink, néhány korsársunk s volt széniorunk nagy. Szeremley József úr. Nem lesz érdektelen összeállítanunk a jelenvoltak névsorát, hogy láthassuk, miként azok, kik együtt kezdték a pályafutást, mily különböző s szétágazó pályán állanak ma, mint céljukat elért egyének: Bakos Ferencz, n.-rábéli kir. postamester, Bíró Ferencz, közbirt. Bősörményben, Budaházy László, közbirt. Sámsonban, Csécsi Miklós, makói lelkész, Csurka János, Debreczen város tanácsnoka, Décese Ignác, mérnök, Koleson, Igaz Pál, újvárosi tanító, Karap Móricz, a debreczeni kaszinó elnöke, hajdúmegyei bizotts. tag, Kiss Albert debreczeni lelkész s orszgy. képviselő, Könyves Tóth Kálmán, debreczeni lelkész, Mike József, n.-bajomi jegyző, Nadányi Miklós nagybirtokos s volt orszgy. képviselő. Kovácsiban, Nagy György állami jószágigazgató s volt orszgy. képviselő, Nagy Lajos, törvysz. bíró Nyiregyházán, Szentkirályi László, lelkész Szakácsiban, Tóth Sámuel, debreczeni hittanár s egyhker. főjegyző. Vendégek, mint kortársak, a fentemlített tanár urakon kívül, Szeremley József, volt szénior s most esperes, Balogh Ferencz, hittanár, Joó István, képezdei igazgató, Dr. Öreg János, Géresi Kálmán gymn. tanárok, György Endre, orszgy. képviselő s dr. Ujfalussy József hírneves orvos. Az ebéd a reminiscenciák fölelevenítése közben a legkellemesebben költetett el. Első ízben dr. Török József szólalt föl, örömét fejezve ki a fölött, hogy ez a grádus a hazának, egyháznak oly sok jeles férfiút adott, majd szóltak még Buzás Pál, Kiss Albert a tanárokért ürítvén poharát, Könyves Tóth Kálmán a püspök úrért, majd a megjelent vendégekért, Géresi Kálmán Kiss Albertért, Nadányi Miklós Karap Móriczéért, mint a grádus egykori elsőjeért. De nem akarjuk egyenként elősorolni. Volt ott tárgy elég, csaknem kimeríthetlen anyag, de föl kell említenünk a legtartalmasabb toasztot, Csécsi Miklósét, ki azt indítványozta, hogy a társaság tegye maradandóvá s örökértékűvé ezen összejövetelt az által, hogy tegyen alapítványt, melynek kamatjából egy tanuló ingyen ellátást nyerhessen a

konviktusban. Indítványa egyhangúlag elfogadtatott, Könyves Tóth Kálmán ama pótindítványával együtt, hogy ez alapítványhoz kortársaink is hozzájárulnak. Az alap „Tóth Sámuel és tanulótársai“ ezímet viselendi. Így lett eme kedélyes összejövetelnek hosszú időre terjedő s gyümölcsöző haszna is. Később estig húzódott el a kedélyes mulatság, s azon édes reményben szorítottunk egymással búcsújobbot, hogy tíz év múlva ugyanezen a napon ismét találkozunk. Ki tudja, hányan hiányoznak már akkor sorainkból! E helyen köszönetet mondunk Tóth Sámuel barátunknak, ki az ünnepély létrehozásában vezérszerepet viselt, Karap Móricznak, ki a vendégek ellátásáról, Kiss Albert, Csurka János uraknak, kik kitűnő, saját termésű borról gondoskodtak. Isten velünk a tíz évi viszontlátásig! Egy tanulótárs.

Protestáns lelkészek országos értekezlete. (Vége). A kiküldött bizottság tagjai: Kovács Albert, Asztalos György, Peterdy Károly, V. Balogh Lajos, Fráter Sándor, Péntek Ferencz, Segesváry József, Miklóssy Márton, Biky Károly, Kátona Péter, Szöcs Farkas, Kenessy Béla. Meglehetősen nyomott hangulattal oszlott szét az értekezlet. Attól tartott nagy részünk, hogy eredmény nélkül fogunk szétoszolni. Az ebéd fölött élénk eszmecsere folyt a történetek fölött. A közvélemény az volt, hogy letértünk az elfogadott alapról. Az aggodalom nőtt, mikor a bizottsági munkálatról olynemű hírek szivárogtak ki, hogy az ellenkezni fog a n.-károlyi memorandumban lefektetett alapelvekkel. Alig vártuk, a második napi értekezlet megnyílt. Végre összejöttünk. A jegyzőkönyvwhitelesítő bizottság kiküldése után Miklóssy Márton napirend előtt föl szólalva kifejti, hogy a n.-károlyi memorandum fölött még nem határoztunk, pedig ez nagy fontosságú. Kovács Albert, Asztalos és Fráter vitája után Kiss Albert indítványára fölolvastatik előbb az n.-károlyi memorandum, majd a bizottság által szerkesztett petitió. Ez utóbbira voltunk különösen kíváncsiak; ugyanam megütötte fülünk dobját, mikor se nem zsinatot, se nem országgyűlést, hanem egyenesen „főtiszt. és méltóságos konventet“ emlegetett. Erre tegnap mi nem is gondoltunk. Vihart vártunk erre, — de Istennek hála! — váradalmunk azonnal alaptalan lett, mikor magát a petitumot, annak indokolását meghallgattuk. A n.-károlyi memorandumnak még mindig voltak védői. Asztalos György síkra száll érdekében. Péntek Ferencz a netaláni gyanúsításokkal szemben kifejti, hogy ma is az 1848-ik XX. t. cz. alapján áll; noha a n.-károlyi memorandumtól eltérni óhajt; a hivatalos egyházzal szakítani nem akar, mert nem czélja az ellenkezést szítani; ragaszkodik hát a bizottság által szerkesztett petitióhoz a konvent útján az országgyűléshez leendő fölterjesztéséhez. Kiss Albert örömét fejezi ki a beállott fordulat fölött. A két memorandum közötti különbséget nem akarja fejtegetni, de jelzi, hogy a bizottság által készített közelebb vitt a célhoz. Némi módosítást azonban szükségesnek tart; így p. o. nem csupán a hivatolt t. czikk 3. §-ának, hanem az egész törvényczikknek végrehajtását kérjük, az indokoláson is változtatnunk kell akkor, ez a változtatás abban állana, hogy „állami dotatió“ helyett azt kérnők, hogy „addig is, míg az 1848-ik évi XX. t. cz. teljesen végrehajthatnék, — föntartva az e t. cikkben lefektetett alapelveket — úgy az egyházi zsinat, mint a törvényhozás útján hasson oda a főt. és méltóságos konvent, hogy református egyházunk oly anyagi támogatásban részesíttessék az állam részéről, hogy gyülekezeteink és lelkészeink vallási, nemzeti és kulturális feladatunknak sikere-

sen megfelelhessenek.“ Dehát a konvent nem fog-e napirendre térni a kérvény fölött, a nélkül, hogy az országgyűlés elé juttatni akarná?... Ez az aggodalom keletkezett most sokaknál és ott lebeg vala „az szent confraternitás“ feje fölött, mint bal-sejtelmű felleg. Előállá anakokáért a talpraesett beszédű Peterdy Károly, és indítványoz egy végrehajtó bizottságot, mely hivatva leend a főt. és mélt. konvent indolentiáját — ha csakugyan mutatkoznék — megorvosolni, zsinathoz apellálni, újabb egyetemes értekezletet hívni össze, szóval addig ütni a vasat, míg nyélbe ütésre végkép nem vitetnék a dolog. Segesváry polemizál Peterdyvel s konvent helyett zsinatot hangsúlyoz. Begedi István b.-somogyi esperes a konvent elé terjesztést látja helyesnek, mert ez az összekötő kapocs egyház és állam között; elfogadja Kiss Albert módosításait. F. Varga Lajos majtisi lelkész Peterdy és Segesváry álláspontjára reflektálva elmondja, hogy ő is egyike azoknak, a kik a n.-károlyi értekezleten is részt vettek; de állíthatja Péntekkel, hogy a n.-károlyi memorandumhoz betűszerint ragaszkodni sohasem volt céljuk, hisz ez csak az országos értekezlet kiindulási pontjául kívánt szolgálni; a tegnap történtek után neki is voltak aggodalmai, ma is megütötte a fülét, mikor a konventet halotta; de azonnal le lett fegyverezve, mihelyt azt is hallotta, hogy a konvent útján a törvényhozás elé nyújtatik a petitió. Ez szerencsés áthidalása ama kétféle óhajnak, hogy egyházi felsőbbség és világi törvényhozás elé egyszerre vitessék az ügy; szerencsés azért is, mert az úgynevezett hivatalos egyház közreműködésére tér nyitattik. A petitumot illetőleg mindenben hozzájárul Kiss Albert módosításaihoz, s kéri az egyetemes értekezletet, hogy ezt szinte tegye meg; még pedig, hogy a kérvény imponáló ereje ezzel is növesztessék: tegye meg, mint egy ember, teljes egy akaratval. Általános élénk helyeslés és eljenzés közt egyhangúlag elfogadva lőn a bizottsági munkálat; a részletes tárgyalásánál megállapított a kérvény szövege a Kiss Albert módosításaival. Majd Peterdy indítványa értelmében megválasztott a végrehajtó bizottság, mely hivatva lesz a petitiót benyújtani, annak további sorsát figyelemmel kísérni, szükség esetén újabb egyetemes értekezletet összehívni. E bizottság elnöke: Kovács Albert; alelnök: Asztalos György, Papp Károly, Fráter Sándor. Jegyzők: Kenessei Béla és Miklóssy Márton. Tagok: Peterdy Károly, Segesváry József, Kátóna Péter, Vasadi Balogh Lajos, Szöcs Farkas, Péntek Ferencz, Biky Károly, Balogh György, Begedi István, Osváth Imre, Kiss Albert, Lévy Lajos, Balogh Ferencz, Szabó Károly, Szini Pál, Baksai László, Gergely Károly, Isaák Dezső, Kósa Ede, Borzsák Endre, Valler József és Vásárhelyi Zsigmond. Sajnos, hogy az országos lelkészegyesület megalakítására már nem jutott idő; az e tárgyban benyújtott alapszabálytervezet a végrehajtó bizottsághoz tétetett át, mely is hivatva lesz azt átnézni, sajtó útján a dolgot érlelni s majdan a megvalósulás felé vinni. Az elnök záró szavai után, az elnök éltetése közben végre is szétoszlánk. Szétoszlánk azzal a tudattal, hogy íme a lehetetlennek hitt lehetségessé vált: az első országos ref. lelkészi értekezlet egybegyűlt, tanácskozott hozzá illő méltósággal és tanácskozása nem volt meddő; fő-fő tárgyára nézve oly megállapodásra jutott, mely kielégítheti azokat is, kik a mozgalomnak barátai nem voltak. Hiszszük is, hogy ennek utána más indulat leszen még azokban is, a kik oly gyorsak valának pálezzát törni a czél fölött, s általában elítélni a mozgalmat, mivelhogy *anyagi*-akkal foglalkozik, a

„nervus rerum gerendarum“-ért küzd. A ki még a Szöcs Farkas derék tollából kikerült petitió olvasása után is gúnynyal, lenézéssel szól, vagy jupiteri dörgedelmekkel fenyeget: hát az minden egyéb lehet, csak nem igazszívű, tiszta magyar kálvinista. Nem o.

Debreczeni ev. ref. egyházközségünk egyes tagjainak vallásos buzgóságát szépen illusztrálja azon tény, hogy Könyves Tóth Kálmán lelkész urat közelebbi névnapján két csinos ezüst gyertyatartóval lepte meg néhány egyszerű polgárnő. Az egyik „névnapi emlékül, a női hívek“, a másikon „Máté V. 15. 1890. okt. 13-án“ fe írat áll. Az ilyen hírek közlése mellé nem szükséges semminemű kommentár. Gratulálunk azonban mindenesetre szabad.

Nyílt köszönet. A szegény vinczellérek és napszámosokból álló, s így most a filoxéra pusztítása miatt véginségre jutott ménes-gyoroki ev. ref. egyház iskolájának növendékeit igen megörvendeztette, mert szép ajándékban részesítette a budapesti Singer és Wolfner könyvkiadó czég. Ugyanis a kiadásában megjelent Komáromi-féle „Magyar nyelvtan“, Komáromi, Lakits, Luttenberger és Péterffy-féle „Képes Olvasókönyvek“ és „Képes Ábc“-ék szükséges példányaival iskolánk összes növendékeit teljesen ingyen látta el, sőt e könyveknek még portóját is fentebb megnevezett hazafias czég fizette meg. Midőn ez önzetlen áldozatkészségről és hazafiságról tanúskodó adományért egyházunk és iskolánk hálás köszönetét itt a nyilvánosság előtt is kifejezem, egyszersmind melegen ajánlom e hazafias czéget s jeles kiadványait az iskolafentartó egyházak s a tanító urak figyelmébe. Gyorokon, 1890. október 8-ikán. Csák József, ev. ref. lelkész.

Adomány Resicza-Bánya javára. Tóth Lajos t.-dobi lelkész úr 40 krt tett le nálunk a nevezett egyház részére. Ez összeget a már kimutatott 3 frt 66 krral együtt, 4 frt 06 krt e hét folyamán rendeltetése helyére juttattuk.

A „Divat-Szalón“ a magyar irodalom legdíszesebb, leg-tartalmasabb s legolesőbb szépirodalmi divatlapja negyedik évfolyamát kezdi meg, azzal a pompás és tartalmas számmal, melyet október elsején adott ki. Divat-része remek kivitelű rajzaival, érthető magyaros leírásaival s a divatos kézimunkák állandó szakavatott tanfolyamával, úgy a külföldi, mint a hazai divatlapok fölött áll. Szépirodalmi része pedig bármely nagy szépirodalmi lappal állja ki a versenyt. Költeményeket, elbeszéléseket, tárczákat elsőrangú íróktól közöl, fordításai eddigelé a francia, orosz, olasz, angol, új-görög, német stb. irodalomból mutattak be sikerült közleményeket. Októberi száma Gyarmathy Zsigánétól kezd egy hosszabb elbeszélést, költeményt Sully Prudhomme-tól, Radó Antal műfordításában stb., továbbá találkozunk benne F. Gyujtó Izabella, Nogáll Janka nevével. Ismerteti a fővárosi nevezetesebb eseményeit, s állandó rovatot tart arra, hogy olvasói egymás között is kicserélhessék gondolataikat. S ha e dús tartalom mellett fel- emlitjük, hogy a „Divat-Szalón“ előfizetési ára egész évre csak 6 frt, méltán felhívhatjuk rá a t. közönség figyelmét, melyet a „Divat-Szalón“ teljes mértékben megérdemel. Előfizetések posta-utalványon a „Divat-Szalón“ kiadó-hivatalába (Budapest, Gizella-tér 1. sz. Haas-palota) intézendők.

Szerk. posta. „Javaslat a debreczeni . . . szervezetről“ „Revideáljuk törvényeinket“ cikkek, továbbá az irodalmi és külföldi rovat cikkei és több apróbb újdonság a jövő számban jelennek meg.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**

Az 1864-ben alapított

Foncière, Pesti biztosító-intézet

BUDAPESTEN

teljesen befizetett 20,000 darab száz forintos részvényből álló

KÉT MILLIÓ OSZTR. ÉRT. FORINT

részvénytőkével bir

s ezenkívül tartalékaiban és évi díjbevételeiben nyolcz millió o. é. forintnál több áll még rendelkezésére, összesen tehát több mint .

TIZ MILLIÓ OSZTR. ÉRT. FORINT

biztosítékot nyújt, minélfogva a leggazdagabb biztosító-intézetek sorába tartozik — biztosít:

I. égés, villám avagy robbanás által keletkezett **tűzkárok** ellen, és pedig:

- a) épületekre és azokban levő készletekre, gépekre, szerelvényekre és eszközökre;
- b) áruraktárakra, házi eszközökre és butorokra;
- c) takarmányra és mezei természetményekre, akár szabad ég alatt legyenek azok kazlakban, boglyákban, akár földél alatt;
- d) mindennemű marhaállományra;

Különösen figyelmeztetjük ez alkalommal a t. gazdaközönséget az intézetünknel már néhány év óta behozott és a gazdák legnagyobb előnyére szolgáló **Átalány-** (fundus instructus) **biztosítására**, mely minden oldalról legnagyobb tetszésben részesül, mert a biztosítás ezen módja nem csak nagyon kényelmes, hanem emellett igen olcsó is.

II. az ember életére, és pedig: tőke-, kiházasítási- és járadékbiztosításokat minden módozat szerint;

III. baleset elleni biztosítás, ugy egyes személyekre, mint együttesen egész testületekre nézve, mindennemű balesetek ellen, melyek őket hivatali foglalkozásukban, vagy azonkívül érhetik. **Kiterjed e biztosítás az utazókat érhető balesetekre is.**

IV. jégkárok ellen mindennemű mezei természetményekre nézve, a felbecsült kár teljes megtérítése mellett;

V. szállitmány-károk ellen, vizen és szárazon szállitott javakra nézve;

VI. az ember testi balesete ellen;

VII. jövedelem-veszteség ellen, mely valamely bérház leégése vagy felrobbanása folytán a ház tulajdonosára nézve a bérház lakhatlansága következtében keletkezett

VIII. ablakok, ajtók és butorok **tükörüvegein** eshető törés-károk ellen.

A díjak **legolcsóbban** számittatnak s a biztosítási feltételek a t. cz. közönségre nézve a lehető **legelőnyösebbek.**

Előforduló károk a **legméltányosb** módon rendeztetnek és **leggyorsabban fizettetnek** ki.

További szó- vagy írásbeli értesítések legkészségesebben adatnak a Magyarország minden jelentékenyebb helységében fenálló társasági ügynökségek által.